

Debat

Kritikerens ulvetime

En varm sommer, foran en bogsæson, fandt Tom Kristensen på at skrive et meget læst og meget citeret essay om forskellen på »kritikere« og »anmeldere«, og da han selv var forfatter og digter og selv skrev til et dagblad, så tilstod han på sin åndfulde måde, som altid var farlig, at han selvfølgelig var »anmelder«. Peter Schepelern har skrevet om den samme problematik i sit essay om »kritikere, anmeldere og analytikere« og skønt det ville være interessant at høre om hans egne drømme, erfaringer og fremtidsvisioner, så skriver han mest om andre, altså i modsætning til Tom Kristensen, som han også citerer forkert. Det kommer af, at Peter Schepelern har inddelt filmkritikere i to grupper: specialisterne og publikums-repræsentanterne, hvilket svarer til Tom Kristensens »kritikere« og »anmeldere«, og om de sidste skriver Schepelern: »Den kritiker-attitude, som kan kaldes for den publikums-repræsenterende, er altså ikke præget (og tynget) af referencer til (formodet) sagkundskab, men tilstræber at være sammenfaldende med holdningen hos det stort set forudsætningsløse publikum. Det betyder også, at man ikke forventer, at anmelderen kommer med konkrete oplysninger, som er mere korrekte end almindelig journalistisk praksis foreskriver«.

Man kan således dampe synspunktet ned til, at en anmelder og en avislæser begge er idioter! Det er et fattigt synspunkt, og jeg ved, at det var heller ikke det, Tom Kristensen mente. For at underbygge sit synspunkt har Peter Schepelern taget en af mine anmeldelser, af Ingmar Bergmans »Ulvetimen«, og ved en rask beklipning fået den til at fremtræde som et lallende eksempel på anmelderi, det publikums-repræsenterende. Baggrunden for anmeldelsen af

»Ulvetimen« er slet ikke uinteressant. Efter i nogle år at have sparket til Bergmans film (bl. a. i en kronik-anmeldelse: »Farvel Ingmar Bergman!«) var det den første positive anmeldelse, jeg skrev, og den var temmelig indforstået af indlysende grunde: jeg havde fulgt hans arbejde fra begyndelsen, slået et slag for ham i Danmark, da han endnu var ret ukendt og slet ikke accepteret, set hans teaterforestillinger i Stockholm og Malmø og besøgt ham i Malmø.

I anmeldelsen var der derfor først en henvisning til hans film fra »Sommernattens smil« og frem til »Ulvetimen«, som efter min mening genoptog tråden fra ungdomsfilmene og det skrev jeg. Der var en sammenligning mellem Dreyers og Fellinis stejlhed og Bergmans for-tænkthed i de senere film. Og så kom referatet af handlingen, hvori den helt personlige analyse bør gemme sig. Det er ikke så afgørende, om man her dækker instruktørens nøjagtige mening, for når en film forlader værkstedet, er den overladt til de indtryk, den gør på en hvilkensomhelst tilskuer. Jeg skrev bl. a.: »Filmen er ikke »klar«. Det er et billedsyn af en tilstand: kunstneren, der resignerer og af træthed begynder at få medlidenhed med sig selv. Naturligvis forstår Alma ikke det. Hun skal ikke forstå det. Hvis denne maler er færdig, så er han færdig. Det er kunstnerens lod at være en »vare«, som kasseres, når den ikke kan bruges mere«.

Af nysgerrighed slog jeg op i »Bergman om Bergman«, som er en knivskarp, kontroversiel filmbog og som udkom to år efter min anmeldelse af »Ulvetimen«, for at se, om jeg udover det personlige synspunkt også havde ramt noget af det, som Bergman virkelig havde lagt i filmen. Bortset fra, at jeg havde set rigtigt med hensyn til hans religiøse periode, så falder der også, i det samme afsnit om »Ulvetimen«, følgende bemærkning fra Bergman: »Man taler om kunstneren som en udvalgt. Jeg tror, han anvender det udtryk med citations-tegn omkring. Jeg ved ihvertfald, at da jeg skrev det, så mente jeg noget pinefuldt. Der foregår noget, som man ikke kan gøre noget ved. Man forsøger så at transponere det hele ind i professionelle former. Den kunstneriske virksomhed er jo også et levebrød. Min indstilling til kunststudierne er, at jeg laver brugsartikler. Og så længe man kan lave noget til noget mere, er det morsomt. Men jeg arbejder ikke »sub specie aeternitatis« (under evighedens synsvinkel).

Overskriften til min anmeldelse af »Ulvetimen« var »Den sidste kærlighed er ond«. Nummer et: jeg mener ikke, at man i hver anmeldelse skal blære sig med alt det, som man ved. Nummer to: man skal bruge sine personlige erfaringer, fordi publikum er ikke forudsætningsløse, og jo bedre og mere personligt man derfor formulerer sig i referatet, desto større diskussionsgrundlag er der

for læserne, og så ser de filmen! Nummer tre: også i det rent sproglige ligger der muligheder for at formulere sine meninger, eksempelvis er det heller ikke ligegyldigt, hvordan et billede eller et klip er i en film. Nummer fire: de fleste uoverensstemmelser mellem kritikere opstår ikke på grund af mere eller mindre viden, skønt viden er forudsætningen for al ordentlig kritik eller anmelderi, men på grund af forskellig livsholdning og forskellige livserfaringer.

Bent Grasten

8 mm

Set af
Jakob Stegelmann

For enhver seriøs film-samler må mindst én D. W. Griffith-film vel være obligatorisk. Også amatør-filmere vil hos Griffith kunne finde en række grundliggende og klassiske fortælleformer, og tilmeldte folk, der kun køber 8 mm-film til almindelig underholdning vil finde, at Griffiths film er velegnede. Men herhjemme er kun ganske få til salg, og de kommer alle fra en serie stumfilm-nedklipninger fra RKO i fyrrerne: »Flicker Flashbacks«. D. v. s. 4 minutters udgaver af originale 1-aktere samlet til små programmer – ret groft klippet, men dog altid bedre end ingenting. Filmene fås herhjemme på 120 m-underholdningsprogrammer fra det engelske firma Portland (import: Nordfilm) sammen med Chaplin-farcer og tegnefilm. De importeres ikke fast, men nu og da kan man være heldig at få fat i en Griffith-film. F. eks. indeholder programmet »The Good Old Days« en version af »A Cry For Help«, »Hollywood Laughter Makers« rummer »The Lonely Villa«, »Film Fun« har fire minutter fra »The Lonedale Operator« og endelig indeholder »Movie Memoires« en forkortet version af »The Girl and Her Trust«.

Men vil man eje 'the real thing', uforkortede Griffith kort- og lang-film må man ty til udlandet. Det engelske marked, der først og fremmest er tiltrækkende på grund af pundets lave kurs,

har meget godt. Perry's Movies i London tilbyder fra sit eget udvalg »Broken Blossoms« og »Judith of Bethulia« komplette og til henholdsvis ca. 250 og 160 kr., alt inclusive. Tilmed importerer Perry's også fra det amerikanske Niles Films, der har flere klassikere på programmet. Deriblandt »Intolerance«, komplet til ca. 600 kr., »Way Down East«, komplet til ca. 450 kr., og tonefilmen »Abraham Lincoln«, komplet til ca. 800 kr. Mildest talt – og især efter danske forhold – rimeligt. I USA er udvalget som altid gigantisk, men det er ofte svært at komme i ordentlig kontakt med de store firmaer, og leveringstiden kan tit synes uendelig. Men hvis man virkelig vil eje både »Birth of a Nation« og kortfilm som »Man's Genesis«, »A Squaw's Love« og »The Lonedale Operator«, så findes de alle, og flere til, hos amerikanerne.

THE SWASHBUCKLERS. En forkortet udgave af en af David Wolpers TV-film fra serien »Hollywood and the Stars«, omhandlende eventyr-film. D. v. s., det er nu næsten kun Errol Flynn's utallige fægtefilm det drejer sig om. Klippene er lange og velvalgte, og der er både fægtning fra »Robin Hood« og »Captain Blood«, plus den imponerende angrebs-scene fra »Charge of the Light Brigade« (sat op af B. Reeves Eason). Kopien er stum, med korte, oplysende undertekster. (United Artists 2245, s/h, stum, 1 reel. Import: Belco film).

COLUMBIA har siden slutningen af 1973 ladet sin 8 mm-afdeling udvide, først med over 30 originale 2 reel farcer, dernæst med over 50 farve-tone tegnefilm, og nu med næsten 60 120 m-udgaver af firmaets bedste produktioner lige fra trediverne til i dag. I Kos. 123–124 omtalte jeg en af de første film i denne serie, »Mr. Smith Goes to Washington«, og nu er samtlige titler kommet til Danmark. Et par titelksempler: »It Happened One Night«, »Twentieth Century«, »Mr. Deeds Goes to Town«, »Only Angels Have Wings«, »Platinum Blonde«, »Gilda« plus en række underholdningsfilm à la Alistair MacLean. Dertil kommer flere Randolph Scott-westerns, et par Hammer-horrors, et par af Columbias musicals samt nyere ting såsom »Cat Ballou« og »The Professionals«. Ca. halvdelen af filmene er i farve, og prisen for sådanne versioner ligger på ca. 425 kr., mens s/h-filmene koster omkring de 300 kr. (Import: Ole Bruun A/).

BATMAN. En traditionel serial fra Columbia 1943, der imidlertid i midten af tresserne var med til at starte en stor »camp craze« i USA. Columbia har klip-pet den ned fra femten 20-minutters afsnit til seks 8-minutters – meget til filmens fordel. Der er rigtige cliff-hangers og masser af action, selvom Batman (spillet af Lewis Wilson) er lidt vel overvægtig. Som skurk ses den evigt onde J. Carrol Naish, og filmen er produceret

af Sam Katzman. Og lader man sig ikke forstyrre af, at både helte og skurke er meget stereotyp, er her virkelig morsom underholdning for alle pengene (d. v. s. ca. 400 kr., hvis man køber alle afsnit). Serien, der kun fås stum, er forsynet med udførlige undertekster, og kopieringen er kun hist og her lidt grynnet. (Columbia BT-1, BT-2, BT-3, BT-4, BT-5, BT-6, s/h, stum, 6 gange 1 reel. Import: Ole Bruun A/S).

LAUREL & HARDY'S MUSICAL MOMENTS. Ollie synger »Let me call you sweetheart« til Stan på sousaphon, de danser begge »Shine on Harvest Moon«, Stan spiller harpe, og de rydder op i Billy Gilberts hus til tonerne af et automatisk klavers »Medley of Patriotic Songs«. Nej, det er ikke den samme film, men det er ikke desto mindre et ubetinget must for fans af hr. Laurel og hr. Hardy. Walton Home Movies har sammensat denne lille 10-minutters kavalgade, der består af klip fra »Flying Deuces«, »Swiss Miss« og »The Music Box«, og resultatet er intet mindre end 10 minutter i den syvende himmel. (Walton Home Movies, A. 498, 1 reel, s/h, tone. Import: Thomas Company).

CAPTAIN KIDD'S KIDS. Harold Lloyd er herhjemme kun repræsenteret med ganske få film, deriblandt 4 titler fra Walton. Denne film er en forkortet 2 reeler fra 1919 produceret af Hal Roach med den charmerende Bebe Daniels som Lloyds leading lady og den lille Snub Pollard som hans tjener. Filmen savner højderne fra »Safety Last«, men er til gengæld et godt eksempel på forskellen mellem Mack Sennett og Hal Roach. Mens Sennett kører lige på og hårdt med sine vilde jagter lader Roach langsomt historien bygge op med personkarakteristik og lange rolige scener. Redigeringen er fin, kopien ligeså. (Walton Home Movies, A. 543, 1 reel, s/h, stum. Import: Thomas Company).

MADLINE, ROOTY TOOT TOOT. Columbias 8 mm-afdeling har for nylig udsendt næsten 60 farve-tone-tegnefilm, hvoraf en del er fra UPA. »Madeline« instrueredes af den dygtige Robert Cannon, og den er baseret på Ludvig Bemelmans klassiske børnebog af samme navn. Som tegnefilm betragtet er den exceptionel, men kopien er ikke helt perfekt. Til gengæld er »Rooty Toot Toot« noget af det bedste, jeg nogensinde har set i farve-tone i super 8, og filmen selv er også et mesterværk. Foregangsmanden John Hublej instruerede, og »Rooty Toot Toot« er en fri fortolking af »Frankie & Johnny« – samt en parodi på kedelige retssags-film. Begge film er fra 1952, og de står begge som gode eksempler på UPAs opfindsomhed og tekniske kunnen, da firmaet var på sit højeste. (Columbia FF-7CS & FF-15CS, farve, tone, 1 reel. Import: Ole Bruun A/S).

THE LYIN' HUNTER. Blandt Columbias nye tegnefilm er også denne pudsige lille film, lavet i slutningen af trediverne

af Charles Mintz med en moderniseret udgave af George Herrimans tegneseriefigur Krazy Kat. Ikke særlig morsom, men rørende enkel og typisk for sin periode. Farverne er enkle malebogsagtige, og både lyd og billede er fremragende. (Columbia FF-20CS, farve, tone, 1 reel. Import: Ole Bruun A/S).

THE CAT CONCERTO. Tom & Jerry har ventet længe med at vise sig i 8 mm, hvilket Film Office i Paris nu råder bod på ved at udsende en hel stribe af de bedste fra M-G-M. »The Cat Concerto« fra 1946 er – naturligvis – instrueret af Hanna & Barbera under Fred Quimbys produktion. Tom er stor pianist, der på det groveste forstyrres af Jerry (bosat i koncertflygelet), og filmen er fabelagtig musikalsk. Den fik da også en velfortjent Oscar i 1946. Lyden er god nok, men farvekopieringen er ikke videre god – hvilket nok forklarer filmens lave pris – ca. 50 kr. billigere end normalen. (Film Office 409, farve, tone, 1 reel. Distributionstitel: »Tom & Jerry Virtuoses du Piano«. Import: Belco film).

THE MAD TEA PARTY. Nu er der endelig ved at komme gang i Walt Disney Home Movies med hensyn til udsendelse af tonefilm. »The Mad Tea Party«, den nyeste i rækken, er et velvalgt klip fra den totalt undervurderede »Alice in Wonderland« fra 1951 bygget over Lewis Carrolls engelske børnebog. I afsnittet medvirker foruden Alice, The Mad Hatter (Ed Wynns stemme), The March Hare og The White Rabbit. Lyd og billede er som altid hos Disney fantastisk. (Walt Disney, s/h & farve, tone, 1 reel. Import: Belco film).

WARNER TEGNEFILM. Et minus ved at store 8 mm-firmaer pludseligt udsender gigantiske filmserier med hundreder af titler i farve og tone er, at ingen almindelige samlere har råd til at købe dem. Imidlertid er der nu pludselig indtruffet det stik modsatte – Techno Film i Italien har udsendt masser af farve og s/h tonefilm med mesterværkerne fra Warner Bros. Som omtalt i Kos. 123–124 kom disse film tidligere kun i stum. Modsætningen ved disse nyheder i forhold til f. eks. Columbias og Walt Disneys er, at prisen er overkommelig, for ikke at sige rørende lav. Hvorledes Techno bærer sig ad med at presse en farve-tone film på 1 reel, der f. eks. fra Disney eller Columbia koster ca. 250 kr., ned til en pris omkring det halve har jeg ikke begreb skabt om, men sandt er det, at film-udvalget omfatter tegnefilm-mesterværker som »Lickety Splat« (Road Runner), »A Sheep in the Deep« (Sheep Dog), »Bugs Bunny gets Boid«, »Here today, Gone Tamala« (Speedy Gonzales) med flere. Kopierne er, bortset fra, at lyden nu og da er lidt slidt, helt ukritisable. Og tilmed sælges filmene i plastic-bokse, der til behagelig afveksling fra de sædvanlige pap-æsker er stærke og solide. Og endnu et plus: originaltitlerne er kommet på emballagen. (Import: Thomas Company).